

Prikaz odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske

Dario MATIKA,
Sveučilište u Zagrebu, Vojni studiji, Zagreb

Izvorni znanstveni rad
(primljeno: 29. lipnja 2018.)
UDK 355.11(497.5)"2008/2009"
316.662-057.36(497.5)"2008/2009"

U članku se prezentiraju rezultati istraživanja odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske (OSRH). Istraživanja su provedena 2008./2009. godine, neposredno prije ulaska Republike Hrvatske u NATO. Jedno od najvažnijih socijalnih obilježja Oružanih snaga Republike Hrvatske, a što propisuje i Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske, proizlazi iz načela jednakih mogućnosti, prilika i postupanja u profesionalnom razvoju te jednakih mogućnosti obrazovanja i napredovanja pripadnika OSRH-a, bez obzira na njihove socijalne mogućnosti i status. Rezultati istraživanja pokazali su da rješavanje stambenog pitanja, dostupnost akreditiranoga visokog obrazovanja u Hrvatskome vojnom učilištu »Dr. Franjo Tuđman«, te stjecanje i usavršavanje znanja stranog jezika predstavljaju važne čimbenike socijalnog obilježja pripadnika Oružanih snaga. Navedeni čimbenici imaju bitan utjecaj na percepciju i stav o primjerenosti i važnosti pojedine misije ili zadaće pred kojima se nalaze Oružane snage Republike Hrvatske, a prezentirani su strateškim dokumentima.

Ključne riječi: socijalna obilježja, socijalni status, sociodemografski pokazatelji, stavovi, misije, zadaće, Oružane snage Republike Hrvatske

1. Uvod

Neposredno prije ulaska Republike Hrvatske u NATO (2008./2009. godine) provedeno je istraživanje socijalnog statusa pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske (dalje OSRH). Istraživanje je provedeno u okviru znanstvenog projekta »Istraživanje ljudskih resursa i potencijala«,¹ a zbirni rezultati provedenog istraživanja odabranih socijalnih obilježja dani su u *Evaluacij-*

¹ Nositelj organizacije i provedbe projekta bio je Kineziološki fakultet u Zagrebu, voditelj projekta prof. dr. sc. Igor Jukić. Usp. <https://www.morh.hr/hr/vijesti-najave-i-priopcenja/vijesti/2725-radionica-projekta-istraivanje-ljudskih-resursa-i-potencijalaq.html>. Pristup ostvaren 30. lipnja 2018.

skom izvješću za 2008. i 2009. godinu.² Cilj ovog članka je prikazati one čimbenike socijalnih obilježja pripadnika OSRH-a na koje bi Ministarstvo obrane i OSRH, kao socijalno senzibilan poslodavac, trebali obratiti najviše pozornosti pri poboljšavanju njihova socijalnog statusa. Namjera je istaknuti potrebu za provođenjem novoga komparativnog istraživanja, s usporedbom stanja kod navedenih čimbenika prije ulaska Republike Hrvatske u NATO i nakon ulaska. Provedeno istraživanje predstavljalo je pilot-projekt radi testiranja istraživačke metodologije, čiji je opći cilj utvrditi stanje antropološkog statusa (obilježja) hrvatskih profesionalnih vojnika. Antropološka su obilježja organiziran sustav svih osobina, sposobnosti i motoričkih znanja te njihove međusobne relacije kod pojedinaca ili skupina. Stoga se pod antropološka obilježja ubrajaju antropometrijske karakteristike, motoričke, funkcionalne i kognitivne sposobnosti, konativne osobine i socijalni status.³

Socijalni status, ugled ili prestiž pojedinca (ili skupine), prema *Proleksis enciklopediji*, povezan je s njihovim položajem u društvu.⁴ U suvremenim društvima glavni je pokazatelj socijalnog statusa mjesto u socijalnoj hijerarhiji, odnosno mjesto u društvenoj podjeli rada i položaj u radnom procesu. Socijalni status povezan je i s percepcijom pripadnosti određenoj primarnoj ili sekundarnoj skupini, koja uživa veći ili manji ugled u društvu.⁵ U modernoj sociologiji socijalni status mjeri se indikatorima tzv. socioekonomskog statusa (SES), kao što su indeks prihoda, stupanj obrazovanja i prestiž radnog mjesta. Socijalni status povezan je i s društvenim položajem pojedinca, koji on zauzima u određenoj društvenoj grupi ili društvenoj strukturi s obzirom na svoje osobne sposobnosti, stupanj obrazovanja i ekonomsku moć. Sve to određuje i karakteristično ponašanje pojedinca, njegove društvene stavove i vrijednosti te prava i moć, što uključuje i odgovarajuće društvene (civilizacijske) norme ponašanja i ograničenja.⁶

² Igor JUKIĆ, Benjamin PERASOVIĆ, Petra RODIK, Damir ŠOH, Sunčica BARTOLUCI, *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu za projekt »Istraživanje ljudskih resursa i potencijala« (završni elaborat)*, Zagreb, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009., 105-157.

³ Marjeta MIŠIGOJ-DURAKOVIĆ, Zijad DURAKOVIĆ, »Antropološke i zdravstvene pretpostavke rada u kineziološkoj edukaciji, sportu i rekreaciji«, *Antropološke, metodičke, metodološke i stručne pretpostavke rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije, zbornik radova*, Vladimir Findak (ur.), Zagreb, Hrvatski kineziološki savez, 2007., 55-62.

⁴ »Socijalni status«, *Proleksis enciklopedija online*, <http://proleksis.lzmk.hr/54506/>. Pristup ostvaren 30. lipnja 2018.

⁵ Tomislav SMERIĆ, »Društveni ugled časničke profesije u Hrvatskoj — pogled iznutra«, *Polemos* 4 (2001) 8, 111-131.

⁶ Usp. Ivan ROGIĆ, Anka MIŠETIĆ, Tomislav SMERIĆ, »Hrvatska vojska kao čimbenik društvenog razvitka — mišljenje javnosti«, *Društvena istraživanja* 18 (2009) 3 (101), 417-434.

Navedene je čimbenike nužno razumjeti, ali i istražiti, iz jedne vrlo važne perspektive OSRH-a, a to je socijalni senzibilitet. Jesu li Ministarstvo obrane i Oružane snage kao poslodavac, osjetljivi na probleme, potrebe i želje svojih djelatnika (vojnika, dočasnika i časnika)? Biti socijalno senzibilan znači prije svega prilagodljivo reagirati u socijalnim situacijama u kojima su se našli vaši podređeni, te razborito postupati u međuljudskim odnosima u nekom socijalnom kontekstu, na način koji je socijalno prihvatljiv i vrednovan, a istodobno koristan i organizaciji i pojedincu. Prema Silviji Vinski, »pojam socijalne senzibilnosti, možemo konstatirati da odražava opću kvalitetu ili procjenu o općoj kvaliteti ponašanja, postupanja i stavova pojedinaca ili grupa u nekoj socijalnoj situaciji, i to komplementarno sa socijalnom kompetencijom, empatijom, altruizmom, solidarnošću, socijalnim vještinama, podrškom, integracijom, socijalnom percepcijom, izražajnošću, adaptacijom i dr.«⁷

No, je li moguće u jednoj složenoj organizaciji kao što je OSRH, biti jednako socijalno senzibilan prema svim skupinama? Postoje li među njima i signifikantne razlike koje zahtijevaju drukčije (različito) ponašanje i senzibilitet poslodavca u odnosu prema problemima, potrebama i željama svojih djelatnika, koji pripadaju različitim radnim i profesionalnim skupinama?⁸ U ovom ćemo članku predstaviti rezultate istraživanja koji nude neke elemente odgovora na postavljeno problemsko pitanje.

2. Predmet istraživanja i uzorak

Provedeno istraživanje obuhvatilo je, među ostalim, sljedeće temeljne socio-demografske parametre populacije: dob, spol, socioekonomski status te neke druge, kao što su poznavanje stranih jezika, rad na računalu i način provođenja slobodnog vremena. Istraživanjem su obuhvaćeni i stavovi o pojedinim tipovima misija i zadaća OSRH-a, a provedeno je putem anketnog upitnika tijekom 2008. i 2009. godine na ukupno 591 ispitaniku — pripadnicima Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva (HRZ) i protuzračne obrane (PZO), pješaštva, Hrvatske ratne mornarice (HRM), Bojne za specijalna djelovanja (BSD),⁹ oklopništva, Vojne policije i topništva OSRH-a. Prvi skup istraživačkih sadržaja uključivao je niz varijabla koje se odnose na ispitanike i njihov status u Oružanim snagama, s ciljem praćenja trendova (npr. u obrazovnoj strukturi ili stambenoj zbrinutosti vojnika). Jednako tako bilo je moguće kroz

⁷ Silvija VINSKI, »Neka razmatranja u pokušaju određivanja pojma socijalne senzibilnosti«, *Ljetopis socijalnog rada* 7 (2000) 1, 114-115.

⁸ Usp. Dario MATIKA, Marinko OGOREC, »Gospodarska kriza i poželjnost odabira vojnog poziva«, *Društvena istraživanja* 21 (2012) 1 (115), 121-136; Zvonko TRZUN, »Krizna povjerenja u institucije: istraživanje povjerenja u vojsku«, *Polemos* 15 (2012) 29, 33-54.

⁹ Danas je to Zapovjedništvo specijalnih snaga (ZSS).

multikriterijsku analizu usporediti dobivene pokazatelje s pokazateljima motivacije i vrijednosnim stavovima ispitanika. Radi provedbe istraživanja određen je sljedeći istraživački uzorak, prikazan u Tablici 1, s obzirom na vojni čin ispitanika.

Tablica 1. Prikaz strukture ispitanika s obzirom na vojni čin. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu za projekt »Istraživanje ljudskih resursa i potencijala« (završni elaborat)*, Zagreb, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009, 114-115.

Časnici	94	viši časnici	5	pukovnik	1
				bojnik	4
		niži časnici	89	satnik	33
				natporučnik	29
				poručnik/poručnik korvete	27
Dočasnici	131	viši dočasnici	20	časnički namjesnik	1
				stožerni narednik	10
				nadnarednik	9
		niži dočasnici	111	narednik	20
				desetnik	42
				skupnik	49
Vojnici i mornari	366	vojnici i mornari	366	razvodnik	157
				pozornik	58
				vojn timer/mornar	151

Istraživanjem je, dakle, obuhvaćen uzorak od 591 pripadnika OSRH-a, od toga 107 pripadnika HRZ-a, 43 pripadnika PZO-a, 130 pripadnika pješništva, 71 pripadnik HRM-a, 51 pripadnik BSD-a, 85 pripadnika oklopništva, 48 pripadnika Vojne policije i 56 pripadnika topništva, pri čemu je najmlađi ispitanik imao 19, a najstariji 50 godina.

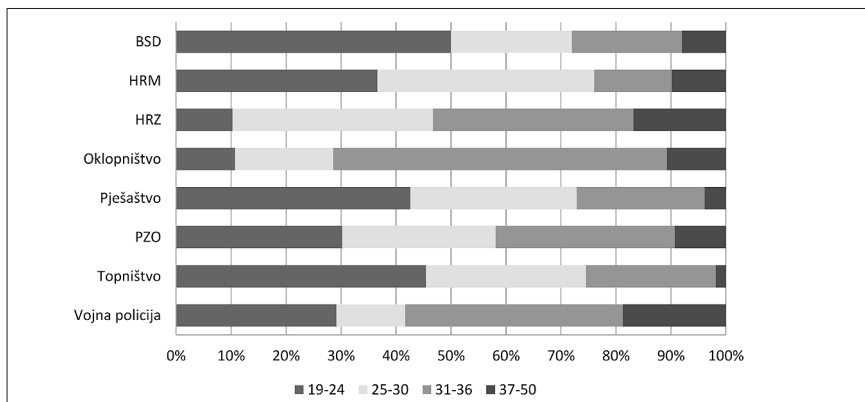
Potrebno je ponovno istaknuti kako je riječ o pilot-istraživanju, u cilju razrade istraživačke metodologije, kao i anketnog upitnika. Broj ispitanika ovisio je o raspoloživosti časnika, dočasnika i vojnika, zbog zauzetosti zadacima, preuzetim obvezama i angažmanima. Stoga se rezultati provedenog istraživanja moraju tumačiti ograničeno, uzimajući u obzir raspoloživi uzorak ispitanika i način na koji je strukturiran. Zbog toga bi bilo važno u budućnosti ponoviti istraživanja na stratificiranom uzorku,¹⁰ kako bi se dobiveni rezultati i analize mogli generalizirati, znanstveno verificirati i evaluirati.

3. Rezultati istraživanja

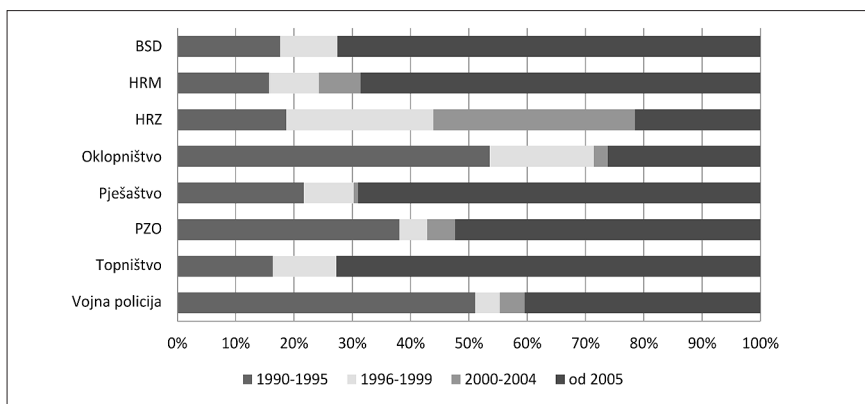
Polazeći od predmeta istraživanja i uzimajući u obzir istaknuto ograničenje uzorka u provedenom istraživanju, u nastavku će se prezentirati rezultati is-

¹⁰ Vrsta slučajnog uzorka koji unutar uzorka odražava točan postotak pojedinih slojeva (stratuma) istraživane populacije.

D. Matika: Prikaz odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga...

Slika 1. Dobna struktura ispitanika. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu za projekt »Istraživanje ljudskih resursa i potencijala« (završni elaborat)*, 107.

Slika 2. Razdoblje stupanja u OSRH. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 114.

traživanja u dvije skupine: odabrani sociodemografski pokazatelji i drugi parametri te stavovi o pojedinim tipovima misija i zadaća OSRH-a.

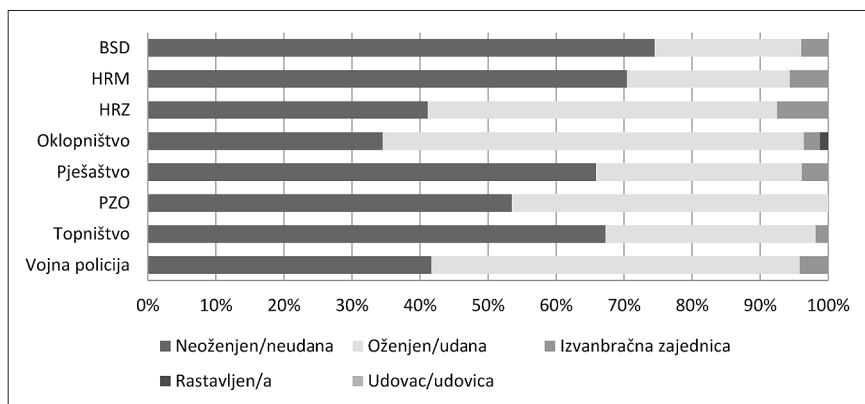
3.1. Odabrani sociodemografski pokazatelji i drugi parametri

Na dijagramu (Slika 1) prikazana je dobna struktura ispitanika prema skupinama (19-24 godine, 25-30 godina, 31-36 godina i 37-50 godina).

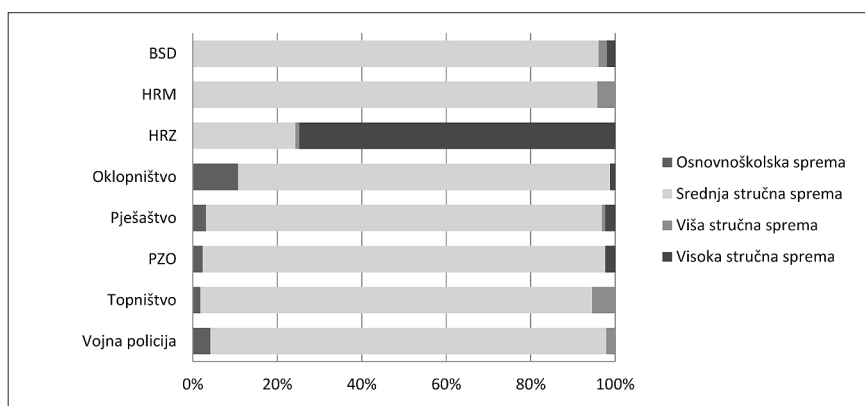
Primjećuje se kako je najmlađa dobna struktura kod pripadnika BSD-a, topništva i pješaštva, a najstarija kod pripadnika Vojne policije i HRM-a.

Na dijagramu (Slika 2) prikazano je razdoblje stupanja u službu ispitanika, kroz period od 1990. do 2005. godine.

Važno je primijetiti kako je najveći broj ispitanika stupio u OSRH u razdoblju od 2005. do provedbe ispitivanja 2008./2009. godine (51,3%), zatim od 1990. do 1995. (27,7%). Slijedi razdoblje od 1996. do 1999. godine

Slika 3. Bračno stanje ispitanika. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 108.

Slika 4. Stručna sprema ispitanika. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 111.

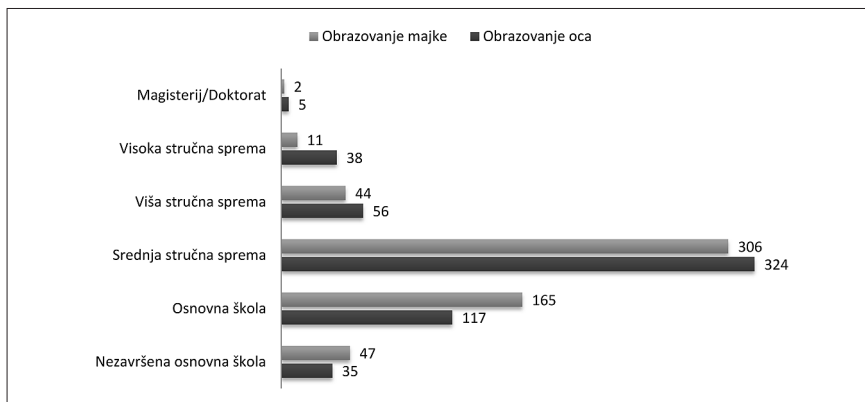
(12,6%), a najmanji broj ispitanika stupio je u OSRH u razdoblju od 2000. do 2004. godine (8,4%).

Na dijagramu (Slika 3) prikazano je bračno stanje ispitanika. Uočava se kako je najveći broj pripadnika OSRH-a bio neoženjen, odnosno neudana.

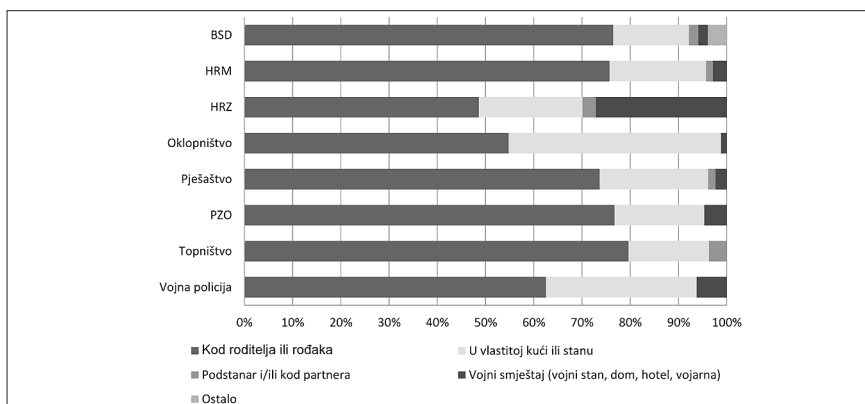
U tom kontekstu prednjačili su BSD i topništvo. Najveći broj oženjenih, odnosno udanih, bio je u oklopništvu, gdje je zabilježen i određeni broj izvanbračnih zajednica te rastavljenih. Najveći broj izvanbračnih zajednica zabilježen je u HRM-u. Zabilježeno stanje prema dijagramu (Slika 3) pokazalo je da je najveći broj ispitanika bio neoženjen (55,4%), 40,3% je oženjenih, a 4,1% živjelo je u izvanbračnoj zajednici.

Na dijagramu (Slika 4) prikazana je stručna sprema ispitanika, a na sljedećem dijagramu (Slika 5) stručna sprema ispitanikovih roditelja.

D. Matika: Prikaz odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga...

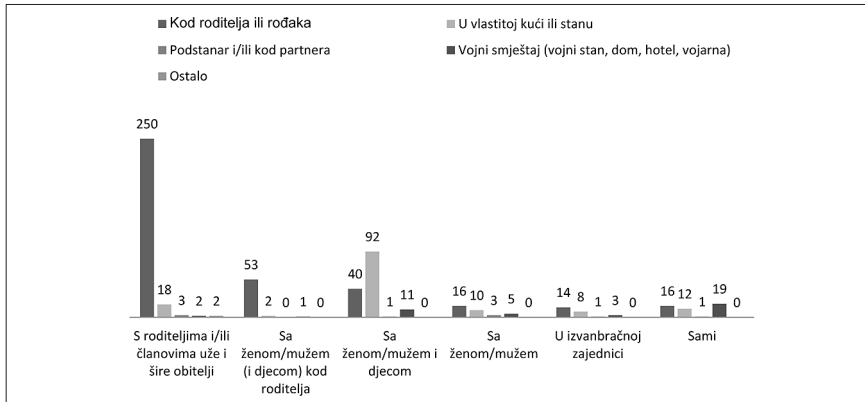
Slika 5. Stručna sprema roditelja ispitanika. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 112.

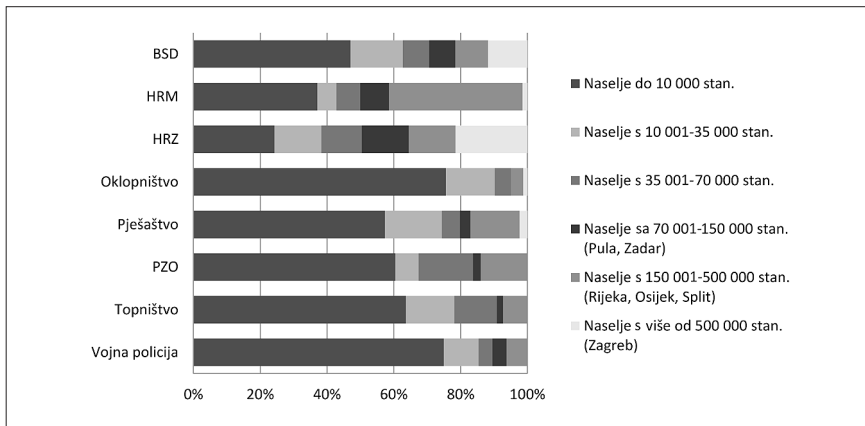
Slika 6. Stambeni status ispitanika. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 109.

Najveći dio ispitanika (80,7%) imao je srednju stručnu sprema, 14,7% imalo je visoku stručnu sprema, 2,9% ispitanika imalo je osnovnoškolsku, a 1,7% višu stručnu sprema. Srednja stručna sprema najzastupljenija je kod ispitanikovih majki (53,2%) i ispitanikovih očeva (56,3%). Slijedi osnovnoškolska sprema (28,7% majki i 20,3% očeva), a nezavršenu osnovnu školu imalo je 8,2% majki i 6,1% očeva. Višu ili visoku stručnu sprema imalo je 9,6% majki i 16,3% ispitanikovih očeva, a magisterij ili doktorat imalo je 0,3% majki i 0,9% ispitanikovih očeva.

Iz podataka prikazanih na Slikama 6 i 7, uočava se kako je većina ispitanika (66,7%) stanovala kod roditelja ili rođaka. U vlastitoj kući ili stanu živjelo je 24,4% ispitanika, sedam posto živjelo je u vojnom smještaju (vojni stan, dom, hotel, vojarna), a 1,5% bili su podstanari i/ili su živjeli kod partnera.

Slika 7. Stambene prilike ispitanika. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 110.

Slika 8. Veličina naselja. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 110.

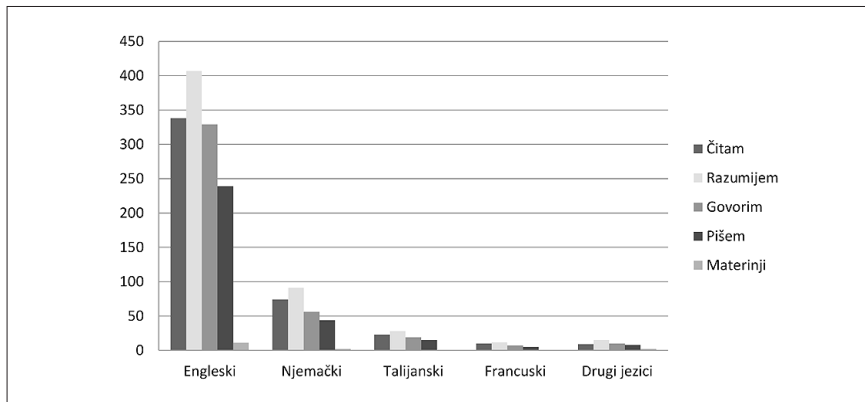
Vidljivo je kako je velik broj ispitanika živio kod roditelja ili rođaka, s roditeljima i/ili članovima uže i šire obitelji, a relativno malo njih živjelo je u vlastitom stanu. Kod roditelja ili rođaka živjelo je 68,8% ispitanika u dobi do 30 godina, te 31,2% iznad 31 godine. S druge strane, u vlastitoj kući ili stanu živjelo je 29,4% ispitanika u dobi do 30 godina, te 70,6% starijih od 31 godine. S obzirom na velik broj ispitanika mlađe dobi, koji nisu imali vlastitu kuću ili stan, moglo se očekivati da u budućnosti većina njih želi riješiti stambeno pitanje i osamostaliti se.

Na dijagramu (Slika 8) prikazana je veličina naselja u kojem su ispitanici proveli najveći dio života.

Najveći dio života u naselju do 10 000 stanovnika provelo je 52,8% ispitanika, slijedi 21,6% iz naselja s 10 001-70 000 stanovnika, zatim 19,8% iz na-

D. Matika: Prikaz odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga...

Slika 9. Poznavanje stranih jezika. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 115.

selja sa 70 001-500 000 stanovnika (Pula, Zadar, Rijeka, Osijek, Split), a najmanji broj ispitanika (5,8%) većinu života proveo je u Zagrebu.

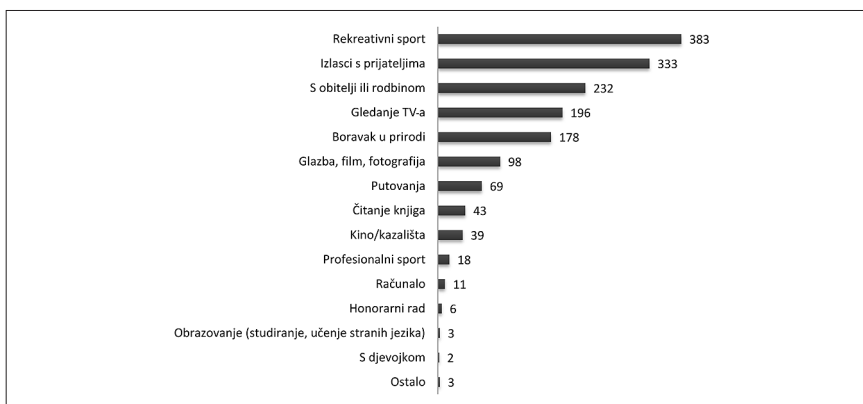
Od stranih jezika, očekivano, najviše je bilo prisutno poznavanje engleskog, i to znatno više od ostalih stranih jezika. Prosječni ispitanik HRZ-a, BSD-a i HRM-a čita ili razumije barem jedan strani jezik, dok je poznavanje stranih jezika najniže kod pripadnika oklopništva i Vojne policije. Na Slici 9 prikazana je distribucija poznavanja stranog jezika prema očitovanju ispitanika.

U Tablici 2 prikazani su rezultati indeksa informatičke pismenosti, odnosno poznavanja rada na računalu.

Tablica 2. Indeks informatičke pismenosti. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 116.

Informatička pismenost	zanimanje / rod							PZO	Ukupno
	HRZ	PJEŠ	HRM	BSD	OKL	VP	TOP		
niska	12	39	18	13	50	22	20	21	195
prosječna	31	56	32	21	17	17	22	9	205
visoka	64	31	21	17	13	9	14	13	182

Na temelju odgovora ispitanika na pitanja u vezi s različitim aspektima rada na računalu, (korištenje programa za obradu teksta, čitanje elektroničke pošte, korištenje interneta itd.), konstruiran je indeks informatičke pismenosti. Ispitanici su podijeljeni u tri skupine, ovisno o razini njihova poznavanja rada na računalu (niska, srednja i visoka). Općenito gledajući, osim pripadnika HRZ-a, informatički su najpismeniji bili pripadnici BSD-a i HRM-a, a zatim pripadnici ostalih rodova, pri čemu su na samom začelju pripadnici oklopništva. Među pripadnicima HRZ-a nalazio se najveći dio ispitanika u

Slika 10. Provođenje slobodnog vremena. Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 117.

kategoriji visoko informatički pismenih, dok se s druge strane, među pripadnicima oklopnništva, nalazio najveći dio ispitanika u kategoriji niske informatičke pismenosti.

Zadnje ispitivanje u ovom sklopu odnosilo se na provođenje slobodnog vremena, a rezultati su prikazani na dijagramu (Slika 10).

Kako je vidljivo iz dijagrama (Slika 10), najveći broj ispitanika provodi slobodno vrijeme baveći se prvenstveno rekreativnim sportom, u izlascima s prijateljima, gledanjem TV-a, zatim boraveći u prirodi te baveći se glazbom/filmom/fotografijom, ili na putovanjima.

Na temelju prethodno prikazanih rezultata istraživanja odabranih socio-demografskih pokazatelja i drugih parametara — dob, spol, socioekonomski status, odnosno poznavanje stranih jezika i rad na računalu te način provođenja slobodnog vremena — mogu se prepoznati sljedeća pretežita obilježja istraživane populacije:

- Najveći broj ispitanika stupio je u OSRH u razdoblju nakon 2005. godine, do provedbe istraživanja 2008./2009. godine (51,3%), što pokazuje kako je riječ o populaciji koja nije bila u djelatnom sastavu OSRH-a tijekom Domovinskog rata.
- Najveći broj ispitanika bio je neoženjen (55,4%), a većina (87,7%) je imala samo srednju stručnu spremu i dolazila iz obitelji u kojima je kod roditelja najzastupljenija srednja stručna sprema — majke (53,2%) i očevi (56,3%).
- Većina ispitanika stanovala je kod roditelja ili rođaka (66,7%); od tog broja kod roditelja ili rođaka živjelo je 68,8 % ispitanika u dobi do 30 godina.
- Najveći dio života proveli su u naselju do 10 000 stanovnika (52,8%).

D. Matika: Prikaz odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga...

- Prosječni ispitanik znao je samo jedan strani jezik (engleski); među njima je najviše pripadnika HRZ-a, BSD-a i HRM-a, koji su ujedno bili i informatički najpismeniji.
- Najveći broj ispitanika provodio je slobodno vrijeme baveći se prvenstveno rekreativnim sportom, zatim izlascima s prijateljima i gledanjem televizije.

Od ukupnog broja ispitanika bilo je 225 časnika i dočasnika, te 336 vojnika i mornara.

Dakle, riječ je o mlađoj populaciji sa srednjom stručnom spremom, iz manjih sredina, čiji roditelji također imaju srednju stručnu spremu. Uglavnom žive kod roditelja ili rođaka, nemaju riješeno stambeno pitanje i u većini slučajeva nisu zasnovali svoju obitelj. Koriste se engleskim jezikom, relativno su informatički pismeni, a slobodno vrijeme provode baveći se sportom, u izlascima i gledanju televizije.

Polazeći od prije utvrđenih (odabranih) obilježja populacije, bilo je interesantno istražiti vrijednosne stavove promatrane populacije, prije svega zato jer se radi o mladim ljudima sa srednjom stručnom spremom, koji žive kod roditelja i nisu zasnovali vlastitu obitelj, iz malih su sredina i prosječnih hobija. Moglo se očekivati da imaju otvorene stavove prema integracijskim procesima pred kojima se tada nalazila Republika Hrvatska (integracija u NATO i ulazak u Europsku uniju), te novim misijama i zadaćama pred kojima se našao OSRH, budući da to mladim ljudima otvara perspektivu, omogućuje rješavanje stambenog pitanja, nastavak školovanja i svladavanje stranih jezika (posebice engleskog).

3.2. Stavovi o pojedinim tipovima misija i zadaćama OSRH-a

Instrument na temelju kojeg je mjerena naklonost pojedinim misijama i zadaćama OSRH-a, proizišao je iz temeljenih dokumenata objavljenih na mrežnim stranicama MORH-a, kao što je npr. *Strateški pregled obrane*.¹¹ Pritom su formirane dvije skale: jednom se mjerilo osobno slaganje s angažiranjem Oružanih snaga u određenom tipu misije ili zadaće, a drugom se mjerila važnost pojedinih tipova misija i zadaća u budućnosti. Fokus istraživanja bio je, dakle, na percepciji ispitanika o primjerenosti (P) i važnosti (V) pojedine misije ili zadaće za OSRH. U Prilogu 1 (Tablica 8) prikazani su rezultati prosječnih vrijednosti za primjerenost pojedinih tipova misija i zadaća, a u Prilogu 2 (Tablica 9) rezultati prosječnih vrijednosti za važnost pojedinih mi-

¹¹ D. MATIKA, »Prilog istraživanju metodološkog pristupa u strateških dokumenata u funkciji obrambenog planiranja«, *Polemos* 14 (2011) 28, 57-82.

sija i zadaća u budućnosti. U Tablici 3 prikazane su razlike u percepciji primjerenosti (P) i važnosti (V) pojedine misije ili zadaće za OSRH.

Tablica 3. Razlike u percepciji primjerenosti (P) i važnosti (V) pojedine misije ili zadaće za OSRH.

Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 139.

Red. br.	Tipovi misija i zadaće	$\bar{x}$ P	$\bar{x}$ V
1.	Zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH**	4,66	4,46
2.	Zaštita zračnog prostora RH**	4,66	4,43
3.	Zaštita akvatorija pod nadležnošću RH**	4,64	4,45
4.	Obavještajne djelatnosti**	4,35	4,23
5.	Protokolarne zadaće**	4,10	3,96
6.	Potpora zemlje domaćina savezničkim snagama (osiguravanje ugovorenih resursa)*	3,97	4,03
7.	Traganje i spašavanje**	4,51	4,37
8.	Odvraćanje potencijalnog agresora te obrana RH, uključujući pozivanje na članak V. Sjevernoatlantskog ugovora**	4,29	4,14
9.	Obrana članica NATO-a	3,93	3,97
10.	Mirovne operacije**	4,07	4,22
11.	Humanitarne operacije	4,32	4,31
12.	Obrambena diplomacija	4,10	4,06
13.	Regionalna inicijativa	3,90	3,96
14.	Nadzor naoružanja	4,14	4,11
15.	Izgradnja mjera povjerenja i sigurnosti	4,14	4,12
16.	Pomoć civilnim vlastima*	4,28	4,21
17.	Pomoć namjenskim službama u zaštiti i spašavanju ljudi i dobara**	4,44	4,30
18.	Pomoć civilnim institucijama u borbi protiv proliferacije oružja za masovno uništenje**	4,27	4,17
19.	Pomoć civilnim institucijama u borbi protiv terorizma**	4,42	4,35
20.	Pomoć civilnim institucijama u borbi protiv krijumčarenja*	4,33	4,27
21.	Pomoć civilnim institucijama izvršenjem ostalih nevojnih zadaća (npr. istraživačka djelatnost, zaštita spomenika kulture i slično)*	3,95	3,87

Legenda:

— srednja vrijednost ($\bar{x}$)

— signifikantnost (** $p \leq 0,01$, * $p \leq 0,05$)

Naime, *Strateškim pregledom obrane* već od 2005. godine (str. 15-16 i 45-46) definirane su nove misije i zadaće OSRH-a, budući da su promjene u sigurnosnom okruženju dovele i do promjene percepcije sigurnosnih rizika, a samim time do redefiniranja temeljnih misija i zadaća OSRH-a nakon ratnih vremena. Potrebno je napomenuti kako je tek 1998. godine definiran prvi mirnodopski ustroj Ministarstva obrane i OSRH-a. Približavanje sjevernoat-

D. Matika: Prikaz odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga...

lantskoj zajednici službeno je započelo 15. veljače 2000. godine, kada je Hrvatska pozvana da se uključi u program izgradnje Partnerstva za mir. Početkom ožujka iste godine ekspertni tim NATO-a pripremio je posjet glavnog tajnika Hrvatskoj, koji je u skladu s odlukom NATO-a od 25. svibnja 2000. godine, pozvao Hrvatsku u punopravno članstvo Partnerstva za mir. Proces je završio punopravnim članstvom Republike Hrvatske u NATO savezu, u travnju 2009. godine. Dakle, bilo je potrebno punih devet godina neprestanih reforma i prilagodba obrambenog sustava NATO standardima. Ne smije se zaboraviti da u to vrijeme započinje i angažman OSRH-a u mirovnim misijama. Sudjelovanje pripadnika OSRH-a u mirovnim misijama UN-a započelo je 27. rujna 1999. godine, kada je deset časnika upućeno na dužnost vojnih promatrača u mirovnu misiju UN-a u Sijera Leoneu (naziv misije: UNOM-SIL). Dakle, paralelno s transformacijom OSRH-a započinje i njegov međunarodni angažman i afirmacija. Intenzitet promjena koji je započeo 1991. godine i trajao sve do ulaska Republike Hrvatske u NATO, bio je izrazito velik i značajan, i bilo je potrebno konstruirati kvantitativne empirijske instrumente za mjerenje promjena u stavovima. Osim toga, bilo je važno konstruirati instrument kojim se može »mjeriti« naklonost novoj misiji i zadaćama OSRH-a, na temelju službenih dokumenata, kao što je *Strateški pregled obrane*, koji na prijedlog Vlade RH donosi Hrvatski sabor. U konstruiranom instrumentu priložene su dvije skale: jednom se mjerila procjena važnosti pojedinih tipova misija u budućnosti, a drugom osobno slaganje sa sudjelovanjem OSRH-a u takvom tipu misije i zadaće.

U demokratskim društvima misije, zadaće i ciljeve djelovanja Oružanih snaga ne definira vojni *establišment*, nego šira društvena zajednica, kroz javnu raspravu i strateške dokumente.¹² No, pripadnici Oružanih snaga imaju pravo na vlastite procjene oko prikladnosti određenih tipova misija i zadaća. Iako, apstraktno gledano, profesionalnost zahtijeva od vojnika da svakoj misiji i zadaći pristupi s jednakom ozbiljnošću i na jednak način, u praksi je to drukčije. Realno je očekivati da će pripadnici Oružanih snaga kvalitetnije i s većim entuzijazmom izvršavati one zadaće za koje postoji sveopći konsenzus i koje imaju društvenu i socijalnu legitimaciju.

Ako ne postoji svijest o općem konsenzusu oko određene zadaće, misije ili cilja, odnosno ako nije prisutna društvena i socijalna legitimacija, to se može odraziti na razmišljanje pojedinog pripadnika Oružanih snaga u svezi sa svrhovitošću njegova angažmana. Upravo je stoga, primjerice, u većini eu-

¹² Usp. D. MATIKA, »Prilog istraživanju metodološkog pristupa u strateških dokumenata u funkciji obrambenog planiranja«, 57-82; I. ROGIĆ, A. MIŠETIĆ, T. SMERIĆ, »Hrvatska vojska kao čimbenik društvenog razvitka — mišljenje javnosti«, 417-434.

ropskih oružanih snaga omogućeno pripadnicama i pripadnicima da sami odluče žele li sudjelovati u određenoj međunarodnoj misiji. U nekim primjerima zabilježeni su i slučajevi da vojnici ulože prigovor savjesti jer ne žele sudjelovati u određenom tipu misije i zadaće koje su postavljene pred oružane snage.

Svijest da u širem društvenom kontekstu ne postoji sveopći konsenzus oko određene misije i/ili zadaće oružanih snaga, nužno će se odraziti i na razmišljanja njihovih pripadnika.

Na temelju rezultata istraživanja, prikazanih u Tablici 3, može se primijetiti sljedeće:

- Procjene o prikladnosti pojedinih misija i zadaća, definiranih *Strateškim pregledom obrane*, vrlo su visoke. No, jednako tako može se primijetiti kako se obrana članica NATO-a nalazi na pretposljednem mjestu, s ocjenom 3,93 (P) i 3,97 (V). Hrvatska tada još nije bila članica NATO saveza.
- Na posljednjem su mjestu regionalne inicijative — 3,90 (P) i 3,96 (V) — što se može interpretirati političkim diskursom 90-ih godina, u obliku »balkanskih asocijacija«.

Osim navedenoga, bilo je važno istražiti i razlike u percepciji ispitanika između primjerenosti i važnosti pojedinih tipova misija i zadaća OSRH-a u budućnosti. Rezultati prosječnih vrijednosti, za varijable koje ističu te razlike, prikazani su u prilogu (Tablice 8 i 9), a možemo primijetiti sljedeće:

- Iako rezultati pokazuju kako postoje manje razlike u pogledu procjene primjerenosti i važnosti pojedinog tipa misije i/ili zadaće, one su statistički značajne. Većina percipiranih razlika odnosila se na misije i zadaće vezane uz RH, bilo da je riječ o zaštiti suvereniteta i obrani, ili pomoći civilnim institucijama u domaćem kontekstu.
- U odnosu prema primjerenosti, ispitanici drže kako će prije spomenuti tipovi misija i zadaća (zaštita, suverenitet, obrana) u budućnosti biti manje važni, iako ih — sveukupno gledajući — drže važnijima i primjerenijima od tipova misija i zadaća koje podrazumijevaju međunarodnu suradnju, izuzev mirovnih i humanitarnih operacija.
- Kada je riječ o međunarodnoj suradnji, u većini slučajeva ne postoji statistički značajna razlika između percipirane primjerenosti i važnosti.

Svi slučajevi u kojima se važnost percipira većom od primjerenosti, odnose se na misije i zadaće sljedećeg tipa (srednja vrijednost ocjene):

- potpora zemlje domaćina savezničkim snagama (osiguravanje ugovorenih resursa) 3,97 (P) i 4,03 (V)
- obrana članice NATO-a 3,93 (P) i 3,97 (V)

D. Matika: Prikaz odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga...

- mirovne operacije 4,07 (P) i 4,22 (V)
- regionalna inicijativa 3,9 (P) i 3,96 (V).

U pogledu korelacije, na primjeru najmlađih i najstarijih pripadnika OSRH-a koji su sudjelovali u istraživanju, u Tablicama 4 i 5 prikazani su odnosi između primjerenosti i važnosti misija i zadaća koje se pojedinačno razlikuju od prije utvrđenih srednjih vrijednosti.

Tablica 4. Razlike u percepciji primjerenosti (P) i važnosti (V) pojedine misije ili zadaće za najmlađe pripadnike OSRH-a koji su pristupili istraživanju. Izvor: autor.

Najmlađi		
Korelacija	Primjerenost	Važnost
BSD	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,61) regionalna inicijativa (3,82)	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,49) regionalna inicijativa (4,10)
Pješaštvo	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,60) obrana članica NATO-a (3,88)	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,37) obrana članica NATO-a (3,79)
Topništvo	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,66) potpora zemlje domaćina savezničkim snagama (osiguravanje ugovorenih resursa) (3,93)	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,51) potpora zemlje domaćina savezničkim snagama (osiguravanje ugovorenih resursa) (4,15)

Tablica 5. Razlike u percepciji primjerenosti (P) i važnosti (V) pojedine misije ili zadaće za najstarije pripadnike OSRH-a koji su pristupili istraživanju. Izvor: autor.

Najstariji		
Korelacija	Primjerenost	Važnost
HRZ	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,80) obrana članica NATO-a (3,78)	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,45) obrana članica NATO-a (3,71)
Vojna policija	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,75) regionalna inicijativa (3,96)	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,50) regionalna inicijativa (4,13)

Iz navedenih tablica uočavaju se razlike u percepciji primjerenosti i važnosti misija u odnosu na životnu dob ispitanе populacije (najmlađi i najstariji), kao i pripadnosti pojedinoj postrojbi OSRH-a.

Jednako tako, u pogledu korelacije, na primjeru pripadnika OSRH-a koji su pretežito stupili u Oružane snage nakon 2005. godine i onih koji su pretežito stupili od 1990. do 1995. godine, a sudjelovali su u istraživanju, u Tablicama 6 i 7 prikazani su odnosi između primjerenosti i važnosti misija i zadaća koje se pojedinačno razlikuju od prije utvrđenih srednjih vrijednosti.

Tablica 6. Razlike u percepciji primjerenosti (P) i važnosti (V) pojedine misije ili zadaće za pripadnike OSRH-a koji su pretežito stupili u OSRH nakon 2005. godine i pristupili su istraživanju. Izvor: autor.

Stupanje u OSRH (pretežito nakon 2005. godine)		
Korelacija	Primjerenost	Važnost
BSD	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,61) regionalna inicijativa (3,82)	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,49) regionalna inicijativa (4,10)
HRM	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,79) obrana članica NATO-a (3,83)	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,63) obrana članica NATO-a (3,79)

Tablica 7. Razlike u percepciji primjerenosti (P) i važnosti (V) pojedine misije ili zadaće za pripadnike OSRH-a koji su pretežito stupili u OSRH između 1990. i 1995. godine i pristupili su istraživanju. Izvor: autor.

Stupanje u OSRH (pretežito od 1990. do 1995. godine)		
Korelacija	Primjerenost	Važnost
Oklopnništvo	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,58) obrana članica NATO-a (4,14)	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,40) obrana članica NATO-a (4,00)
Vojna policija	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,75) regionalna inicijativa (3,96)	zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH (4,50) regionalna inicijativa (4,13)

Iz ovih se tablica uočavaju razlike u percepciji, primjerenosti i važnosti misija u odnosu prema datumu stupanja u OSRH, kao i pripadnosti pojedinoj postrojbi OSRH-a.

Važno je istaknuti sljedeće:

- Sagledavajući prikazane rezultate u kontekstu tadašnjeg trenutka (pred ulazak Republike Hrvatske u NATO), važno je primijetiti visoku razinu prihvaćanja svih tipova misija i zadaća. To je pokazalo da razlike u razini prihvaćanja tipova misija i zadaća OSRH-a nisu bile velike.
- Nadalje, važno je primijetiti i to da je — u svjetlu budućeg sudjelovanja u međunarodnim misijama i operacijama — prihvaćanje zadaća međunarodnog karaktera bilo niže od prihvaćanja klasičnih teritorijalno-obrambenih zadaća (i drugih zadaća vezanih isključivo uz RH), kao i spremnosti obrane članica NATO-a.

Dakle, sklonost međunarodnim misijama i operacijama u tom razdoblju bila je osrednja, a svijest pripadnika OSRH-a nije bila dovoljno razvijena o tom pitanju, iako je bilo prisutno pozitivno vrednovanje uloge međunarodnih institucija, pogotovo u njihovu mirotvornom i humanitarnom djelovanju, kao i NATO-a. Budući da je riječ o mladim ljudima sa srednjom stručnom spremom, koji žive kod roditelja i nisu zasnovali vlastitu obitelj, iz malih su sredina i prosječnih hobija, mogli su se očekivati otvoreniji stavovi prema in-

tegracijskim procesima pred kojima se tada nalazila Republika Hrvatska (integracija u NATO i ulazak u Europsku uniju), kao i novim misijama i zadacima pred kojima se našao OSRH. No, rezultati istraživanja pokazali su donekle konzervativan stav jer je na prvome mjestu bila zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH, a na zadnjem obrana članica NATO-a — 3,93 (P) i 3,97 (V) te regionalna inicijativa — 3,9 (P) i 3,96 (V).

Promatrana populacija (iako razmjerno mlada) nije prepoznala integracijske procese, nove misije i zadace OSRH-a kao svoju »šansu« u svjetlu rješavanja vlastitih bitnih pitanja, može se reći i onih egzistencijalnih, kao što je stanovanje, nastavak školovanja, zasnivanje obitelji i drugo. Naprotiv, njihov pogled bio je tradicionalan, utemeljen na ratnoj paradigmi — neovisnost, teritorijalna cjelovitost i suverenitet.

Zato su spomenuti rezultati bili poticaj za pokretanje novih istraživanja. Jedno od takvih cjelovitih istraživanja bio je znanstveni projekt »Hrvatska vojska — hrvatsko društvo«,¹³ koji je proveo Institut Ivo Pilar, na zahtjev Instituta za istraživanje i razvoj obrambenih sustava MORH-a, čiji se rezultati nalaze na prije citiranoj mrežnoj stranici u fusnoti.

4. Zaključak

Kako je istaknuto u uvodu samoga članka, u njemu su predstavljeni rezultati istraživanja socijalnog statusa (konkretno — određenih obilježja tog statusa) pripadnika OSRH-a, koji se odnose na dob, spol, socioekonomski status i druge parametre, među kojima su: poznavanje stranih jezika, rad na računalu, način provođenja slobodnog vremena, odnosno vrijednosni stavovi o pojedinim tipovima misija i zadaća OSRH-a. Rezultati se odnose na razdoblje prije ulaska Republike Hrvatske u NATO (2008./2009. godina), a namjera je članka (vodeći računa o vremenskoj distanci) analitički predstaviti i znanstveno opisati dio rezultata provedenog istraživanja radi nastavka istraživanja i izrade komparativne analize stanja prije ulaska Republike Hrvatske u NATO i nakon ulaska.

Neosporiva je činjenica koja govori da je socijalni status (ugled ili prestiž) jedna od važnih komponenta za razumijevanje ukupnoga antropološkog statusa pripadnika OSRH-a, a jednako tako može biti i važan indikator koji ističe karakteristično ponašanje pojedinca, njegove društvene stavove i vrijednosti, zauzimanje za sudjelovanje u misijama OSRH-a i provedbu dobivenih zadaća.¹⁴ Rezultati istraživanja mogu biti dobar pokazatelj »poslodavcu«,

¹³ Usp. <https://www.pilar.hr/2011/01/predstavljeni-rezultati-projekta-hrvatska-vojska-hrvatsko-društvo/>. Pristup ostvaren 25. ožujka 2019.

¹⁴ D. MATIKA, »Sudjelovanje OSRH u međunarodnim vojnim misijama — stajališta hrvatske javnosti i časnika OSRH«, *Društvena istraživanja* 18 (2009) 3 (101), 355-369.

u ovom slučaju Ministarstvu obrane i Oružanim snagama, kako reagirati u socijalnim situacijama u kojima su se našli podređeni, te kako razborito postupiti u međuljudskim odnosima u nekom socijalnom kontekstu, na način koji je socijalno prihvatljiv i vrednovan, a istodobno koristan i organizaciji i pojedincu (socijalno senzibilan).¹⁵

Rezultate istraživanja moguće je sagledati kroz dvije razine. Na pojedinačnoj se razini uočava mnogo razlika kada se međusobno usporede različite profesionalne skupine na razini grana i rodova OSRH-a. To potvrđuje pretpostavku o organizacijskim razlikama unutar Oružanih snaga, kao složene vojne organizacije.¹⁶ S druge strane, na općoj razini, zabilježeno je postojanje određenih zajedničkih socijalnih obilježja, među kojima treba istaknuti sljedeća:

1. U pogledu sociodemografskih pokazatelja treba obratiti pozornost na činjenicu kako je prije ulaska Republike Hrvatske u NATO velik dio ispitanika živio u domaćinstvu zajedno s roditeljima, i/ili drugim članovima uže i šire obitelji. Tada nije bilo realno očekivati da će se stambeno pitanje tako velikog broja pripadnika OSRH-a moći riješiti dodjeljivanjem vojnih stanova na korištenje. Valjalo bi istražiti kakvo je stanje danas, jer je jedna od tradicionalnih karakteristika vojnih organizacija da »brine za svoje ljude« u tako osjetljivom socijalnom pitanju kao što je stanovanje i osamostaljivanje radi stvaranja obitelji (treba zapaziti kako je najveći broj ispitanika bio neoženjen — 55,4%).
2. Kada je riječ o obrazovanju, zabilježeno je kako je udio onih koji imaju završenu samo osnovnu školu bio 2,9%, što je u perspektivi moguće reducirati prema nuli, a udio onih sa srednjoškolskim obrazovanjem bio je 80,7%. Ustrojavanje posebnih studijskih programa za potrebe OSRH-a, zatim otvaranje mogućnosti za pohađanje razlikovnih studijskih programa i, naposljetku, ustrojavanje Hrvatskoga vojnog učilišta »Dr. Franjo Tuđman«, kao visokoobrazovne i znanstveno-nastavne ustanove koja će provoditi studijske programe akreditirane sukladno Zakonu o osiguranju kvalitete u znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, na sve tri akademske razine, po mišljenju autora pravi je put za unaprjeđivanje načela jednakih mogućnosti, prilika i postupanja u

¹⁵ D. MATIKA, M. OGOREC, »Gospodarska kriza i poželjnost odabira vojnog poziva«, 121-136.

¹⁶ Usp. Joseph L. SOETERS, Donna J. WINSLOW, Alise WEIBULL, »Military Culture«, *Handbook of the Sociology of the Military*, Giuseppe Caforio (ed.), New York, Kluwer Academic, Plenum Publishers, 2003, 237-254; Henning Sorensen, »New Perspectives on the Military Profession: The I/O Model and Esprit de Corps Re-evaluated«, *Armed Forces and Society* 20 (1994) 4, 599-617.

profesionalnom razvoju, te jednakih mogućnosti obrazovanja i napredovanja bez obzira na socijalne mogućnosti i status.

3. Kada je riječ o poznavanju stranih jezika, također je zabilježeno da je to područje na kojem bi trebalo poraditi. Već je tada bilo poželjno da svi pripadnici čitaju i razumiju barem jedan strani jezik. Prema tadašnjim podacima, samo je u HRZ-u, BSD-u i HRM-u poznavanje jezika bilo takvo da njihov prosječni pripadnik čita i razumije barem jedan strani jezik, s tim da je samo prosječni pripadnik HRZ-a govorio i pisao jedan strani jezik. Ista je situacija i kada je riječ o poznavanju rada na računalu, gdje su se pripadnici HRZ-a, BSD-a i HRM-a opet isticali boljim rezultatima od ostalih. Navedeno govori o potrebi za kontinuiranim unaprjeđivanjem Središta za strane jezike unutar Hrvatskoga vojnog učilišta, kao i informacijskih mogućnosti i na pojedinačnoj i na općoj razini.

U kontekstu vrijednosnih stavova o primjerenosti i važnosti pojedinih tipova misija i zadaća Oružanih snaga, pripadnici OSRH-a imaju svoje procjene oko prikladnosti određenih tipova misija i zadaća. U tom sklopu važan je njihov društveni ugled i socijalna legitimacija (socijalni senzibilitet).¹⁷ U konkretnom slučaju bila je riječ o mladim ljudima sa srednjom stručnom spremom, koji žive kod roditelja i nisu osnovali vlastitu obitelj, potječu iz malih sredina i prosječnih su hobija. Od njih su se mogli očekivati otvoreniji stavovi prema integracijskim procesima, no pokazalo se upravo suprotno: opći stav bio je konzervativan u odnosu prema novim misijama i zadaćama, kao što su obrana članica NATO-a, mirovne i humanitarne misije i regionalne inicijative. Razmotrimo razloge za takav stav:

- a) Mogući razlog je činjenica kako je razdoblje u kojem su provedena istraživanja, bilo i razdoblje intenzivnih institucijskih i organizacijskih transformacija. Te promjene zasigurno su utjecale i na stavove i razmišljanja pripadnika OSRH-a o primjerenosti i važnosti pojedinih tipova misija i zadaća (»strah od promjena«).
- b) Možda je ipak veći razlog nedovoljna informiranost i komunikacijska strategija (»nedovoljno dobrih informacija«).

Veliku ulogu u tom kontekstu zauzima visoko obrazovanje časnika i dočasnika jer je važno upoznati pripadnike OSRH-a s novim vrijednosnim promjenama te važnosti međunarodnog sudjelovanja u zaštiti vlastitoga teritorijalnog integriteta i suverenosti, kroz djelovanje u novome sigurnosnom ok-

¹⁷ Usp. D. MATIKA, »Sudjelovanje OSRH u međunarodnim vojnim misijama — stajališta hrvatske javnosti i časnika OSRH«, 355-369; T. SMERIĆ, »Društveni ugled časničke profesije u Hrvatskoj — pogled iznutra«, 111-131

ruženju, na način da Hrvatska bude pružatelj, a ne primatelj sigurnosti. Tome su doprinijela i empirijska istraživanja, poput onoga kakvo se predstavlja i u ovom članku, te znanstveno utemeljene spoznaje koje su znatno pridonijele promjeni stava prema međunarodnim obvezama Republike Hrvatske u području sigurnosti i obrane.

Uzimajući u obzir navedene zaključke, ali i prije navedena ograničenja koja se odnose na istraživački uzorak, rezultati predstavljeni u ovom članku predstavljaju prikaz istraživanja i trebaju se prihvatiti kao određeni trendovi i preporuke koje je u budućnosti potrebno još više komparativno istražiti, znanstveno verificirati i evaluirati. Stoga autor predlaže nastavak istraživanja, uz korištenje predstavljene metodologije, na način da se ona nadopuni i proširi novim mjernim instrumentima, osobito rezultatima istraživanja znanstvenog projekta »Hrvatska vojska — hrvatsko društvo« Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar.

Dario Matika

An Overview of Selected Social Markers of the Croatian Armed Forces Members

This article provides research results of selected social markers of the Croatian Armed Forces members (OSRH). The research was conducted in 2008/2009 prior to becoming a NATO member. One of the most important social markers of the Croatian Armed Forces, regulated by the Croatian Armed Forces Law, derives from the principle of equal opportunity, possibility and conduct in professional development as well as equal opportunity in education and advancement of the Croatian Armed Forces members regardless of their social abilities and standing. Research results have indicated that resolved housing issue, access to accredited higher education in the Croatian Military Academy »Dr. Franjo Tuđman« and gaining and improving foreign language competences all represent important armed forces social markers factors. Those factors have crucial impact on the perception and attitude towards appropriateness and relevance of a certain mission or a task confronted by the Croatian Armed Forces according to strategic documents.

Keywords: social markers, social status, socio-demographic indicators, attitudes, missions, tasks, Croatian Armed Forces

D. Matika: Prikaz odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga...

PRILOG 1 — Tablica 8. Primjerenost pojedinih tipova mislija i zadaća (nastavlja se na idućoj stranici).
Izvor: I. JUKIĆ et al., *Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu*, 154-155.

Koliko je, prema vašem osobnom mišljenju, primjerno da pripadnik OSRH-a sudjeluje u sljedećim mislijama	neprimjerno (%)		ne mogu procijeniti (%)		primjerno (%)		N	X̄	HRZ	PJES	HRM	BSD	OKL	VP	TOP	PZO
	potpuno	neprimjerno	ne mogu procijeniti	primjerno	potpuno											
Zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH	0	0,2	6,3	20,5	73,1	591	4,66	4,80	4,60	4,79	4,61	4,58	4,75	4,66	4,51	
Zaštita zračnog prostora RH	0	0,3	4,2	24,2	71,2	591	4,66	4,86	4,56	4,79	4,57	4,55	4,77	4,62	4,53	
Zaštita akvatorija pod nadležnošću RH	0	0,3	5,6	24,0	70,1	591	4,64	4,89	4,53	4,77	4,57	4,47	4,73	4,59	4,49	
Obavještajne djelatnosti	0	1,0	12,4	37,7	48,9	591	4,35	4,37	4,25	4,48	4,31	4,29	4,46	4,43	4,23	
Proizlaskarne zadatke	0,2	1,9	20,2	43,3	34,5	589	4,10	3,94	4,11	4,24	4,18	4,05	4,19	4,18	4,07	
Podpora zemlje domaćina savezničkim snagama (osiguravanje ugovorenih resursa)	0,5	1,7	21,0	53,8	23,0	587	3,97	4,05	3,90	3,86	3,96	4,00	4,06	3,93	4,07	
Traganje i spašavanje	0,0	0,5	6,1	35,6	57,8	590	4,51	4,69	4,42	4,61	4,43	4,38	4,56	4,52	4,40	
Odvraćanje potencijalnog agresora te obrana RH, uključujući pozivanje na članak V. Sieveinatlantskog ugovora	0,2	0,5	16,8	35,2	47,4	591	4,29	4,45	4,21	4,34	4,29	4,27	4,19	4,27	4,23	
Obrana članica NATO-a	1,2	3,2	20,7	51,0	23,9	590	3,93	3,78	3,88	3,83	4,14	3,91	4,21	3,95	4,12	
Mirovne operacije	0,7	2,7	14,9	52,8	28,9	591	4,07	3,96	4,05	3,85	4,24	4,00	4,42	4,18	4,12	
Humanitarne operacije	0,3	0,3	7,5	50,3	41,5	590	4,32	4,29	4,32	4,34	4,22	4,22	4,50	4,48	4,28	
Obrambena diplomacija	0,2	1,5	18,3	48,4	31,6	591	4,10	4,04	4,06	4,15	3,98	4,07	4,31	4,29	4,00	

Koliko je, prema vašem osobnom mišljenju, primjereno da pripadnik OSRH-a sudjeluje u sljedećim misijama	potpuno neprimjereno (%)	ne mogu procijeniti (%)	primjereno (%)	potpuno primjereno (%)	N	X̄	HRZ	PJEŠ	HRM	BSD	OKL	VP	TOP	PZO
Regionalna inicijativa	0,5	1,7	27,6	47,4	588	3,90	3,90	3,92	3,79	3,82	3,85	3,96	4,09	3,95
Nadzor naoružanja	0,3	0,8	15,8	51,0	590	4,14	4,03	4,09	4,14	4,02	4,16	4,29	4,27	4,23
Izgradnja mjera povjerenja i sigurnosti	0,2	0,5	15,4	53,0	591	4,14	4,05	4,08	4,28	4,08	4,06	4,31	4,25	4,19
Pomoć civilnim vlastima	0,3	1,0	9,2	49,2	590	4,28	4,21	4,25	4,42	4,08	4,27	4,44	4,36	4,30
Pomoć namjenskim službama u zaštiti i spašavanju ljudi i dobara	0	0,2	5,9	43,6	590	4,44	4,45	4,36	4,62	4,29	4,36	4,54	4,52	4,47
Pomoć civilnim institucijama u borbi protiv proliferacije oružja za masovno uništenje	0,5	0,7	14,0	40,9	591	4,27	4,24	4,25	4,49	4,10	4,13	4,27	4,45	4,26
Pomoć civilnim institucijama u borbi protiv terorizma	0,2	0,5	7,3	40,8	590	4,42	4,40	4,34	4,52	4,37	4,26	4,56	4,64	4,48
Pomoć civilnim institucijama u borbi protiv krijumčarenja	0,2	2,4	8,3	42,6	589	4,33	4,31	4,26	4,46	4,16	4,21	4,50	4,48	4,38
Pomoć civilnim institucijama izvršavanjem ostalih nevojnih zadaća (npr. istraživačka djelatnost, zaštita spomenika kulture i slično)	1,5	4,1	22,9	41,2	590	3,95	3,88	3,87	4,08	3,94	3,87	4,21	4,05	3,93

D. Matika: Prikaz odabranih socijalnih obilježja pripadnika Oružanih snaga...

PRILOG 2 — Tablica 9. Stavovi o važnosti pojedinog tipa mislija u budućnosti (nastavlja se na idućoj stranici).
Izvor: I. JUKIĆ et al., Cjelovito evaluacijsko izvješće za 2008. i 2009. godinu, 156-157.

Molimo vas da procijenite u kojoj će mjeri svaka od navedenih zadaća biti važna za OSRH u budućnosti	uopće neće biti važna (%)	neće biti važna (%)	ne mogu procijeniti (%)	bit će važna (%)	bit će vrlo važna (%)	N									
						$\bar{X}$	HRZ	PJEŠ	HRM	BSD	OKL	VP	TOP	PZO	
Zaštita neovisnosti, teritorijalne cjelovitosti i opstojnosti RH	0,2	1,9	4,6	38,6	54,8	591	4,46	4,45	4,37	4,63	4,49	4,40	4,50	4,61	4,33
Zaštita zračnog prostora RH	0,3	2,0	4,6	40,3	52,8	591	4,43	4,45	4,30	4,62	4,37	4,39	4,50	4,59	4,33
Zaštita akvatorija pod nadležnošću RH	0,2	1,0	5,9	39,8	53,1	591	4,45	4,51	4,29	4,66	4,41	4,42	4,46	4,52	4,35
Obavještajne djelatnosti	0,2	1,4	14,1	43,6	40,7	589	4,23	4,16	4,14	4,28	4,29	4,26	4,44	4,35	4,16
Proizlaskarne zadatke	0,3	2,5	24,7	45,3	27,1	590	3,96	3,70	4,02	4,01	4,10	4,00	4,06	4,13	3,88
Potpora zemlje domaćina savezničkim snagama (osiguravanje ugovorenih resursa)	0,2	1,0	20,1	53,1	25,7	588	4,03	3,90	3,95	4,00	4,20	4,10	4,17	4,12	4,02
Traganje i spašavanje	0,0	0,3	7,5	47,3	44,9	590	4,37	4,48	4,24	4,46	4,41	4,29	4,40	4,41	4,28
Odvraćanje potencijalnog agresora i obrana RH, uključujući pozivanje na članak V. Sjevernoatlantskog ugovora	0,2	1,5	19,4	42,4	36,5	589	4,14	4,01	4,04	4,08	4,20	4,22	4,23	4,36	4,16
Obrana članica NATO-a	0,7	3,6	20,0	49,9	25,8	589	3,97	3,71	3,93	3,79	4,20	4,00	4,23	4,15	4,12
Mirovne operacije	0,7	1,0	11,6	49,3	37,4	588	4,22	4,10	4,23	4,00	4,43	4,14	4,45	4,29	4,35
Humanitarne operacije	0,2	0,7	7,8	51,0	40,3	590	4,31	4,22	4,28	4,28	4,20	4,32	4,49	4,46	4,30
Obrambena diplomacija	0,7	2,4	16,1	52,3	28,6	591	4,06	3,86	4,04	4,03	4,12	4,04	4,35	4,27	4,02

Melimo vas da procijenite u kojoj će mjeri svaka od navedenih zadaća biti važna za OSRH u budućnosti	uopće neće biti važna (%)	neće biti važna (%)	ne mogu procijeniti (%)	bit će važna (%)	bit će vrlo važna (%)	N									
						HRZ	PJES	HRM	BSD	OKL	VP	TOP	PZO		
Regionalna inicijativa	0,7	2,0	22,7	49,8	24,7	590	3,96	3,80	3,94	3,89	4,00	3,93	4,13	4,20	4,05
Nadzor naoružanja	0,3	1,9	15,4	50,8	31,5	590	4,11	3,90	4,04	4,17	4,12	4,11	4,46	4,30	4,09
Izgradnja mjera povjerenja i sigurnosti	0,5	1,5	15,1	51,2	31,7	590	4,12	3,92	3,99	4,15	4,24	4,14	4,35	4,41	4,12
Pomoć civilnim vlasima	0,5	1,9	10,9	49,6	37,2	589	4,21	4,05	4,09	4,29	4,24	4,27	4,40	4,41	4,23
Pomoć namjenskim službama u zaštiti i spašavanju ljudi i dobara	0,3	1,4	7,5	49,2	41,6	589	4,30	4,32	4,14	4,46	4,22	4,35	4,38	4,39	4,26
Pomoć civilnim institucijama u borbi protiv proliferacije oružja za masovno uništenje	0,2	2,5	14,7	45,0	37,6	591	4,17	3,92	4,13	4,28	4,20	4,24	4,33	4,34	4,16
Pomoć civilnim institucijama u borbi protiv terorizma	0,2	1,0	7,6	46,2	45,0	591	4,35	4,22	4,22	4,39	4,37	4,35	4,58	4,48	4,44
Pomoć civilnim institucijama u borbi protiv krijumčarenja	0,2	1,5	10,0	47,5	40,8	591	4,27	4,17	4,14	4,37	4,33	4,28	4,48	4,38	4,28
Pomoć civilnim institucijama izvršavanjem ostalih nevojnih zadaća (npr. istraživačka djelatnost, zaštita spomenika kulture i slično)	1,7	5,6	22,9	43,2	26,6	590	3,87	3,65	3,80	3,96	4,00	3,96	4,02	3,96	3,90